

Web

① सन्ध्या-वन्दनादि-मन्त्र-सङ्ग्रहः

② दधिकावा

▼ 📖 ... 📖

(pegasus-प्रोष्ठपदासु) दधि-क्राव्यो अकारिषं

जिष्णोर् अश्वस्य वाजिनः ।

सुरभि नो मुखां करत्

प्र ण आयूषि तारिषत् ।

② आपः

▼ 📖 ... 📖

आपो हि ष्ठा मयोभुवस्

ता न ऊर्जे (जाः) दधातन ।

महे रणाय (रमणीयाय) चक्षसे (दर्शनाय) ॥

▼ 📖 ... 📖

यो वः शिवतमो रसस्

तस्य भाजयतेह नः ।

उशतीर् (=कामयमाना) इव मातरः ॥

▼ 📖 ... 📖

(रसाय) तस्मा अरं (=शीघ्रम्) गमाम वो

यस्य (प्रभावेण) क्षयाय (=निवासाय) जिन्वथ (=प्रीणयथ) ।

आपो (प्रजा) जनयथा च नः ॥

② मित्रः

▼ 📖 ... 📖

मित्रस्य चर्षणी (मनुष्य) -धृतः

श्रवो (=श्रव्यो, शाकले अवो) देवस्य सानसिम् (←सन् दाने) ।

सत्यं चित्र-श्रवस्तमम् ॥

▼ 📖 ... 📖

मित्रो जनान् यातयति प्रजानन्,

मित्रो दाधार पृथिवीम् उत द्याम् ।

मित्रं कृष्टीर् (=मानुषान्) अनिमिषा ऽभि चष्टे (=वीक्षते),

सत्याय हव्यं घृतवद् विधेम ॥

प्र स मित्रं मर्तो अस्तु प्र-यस (यत्ने) -वान्,

यस् तं आदित्य शिक्षति व्रतेन ।

न हन्यते न जीयते (यस) त्वोतो (=त्वद्रक्षितः) - नैनम्

अ॒हो अश्रोत्यन्ति॑तो न दूरात् ॥

② वरुणः

▼ 📖 ... 📖

इमं मे वरुण श्रुधो (=शृणु)

हवम् (=आह्वानम्) अद्या च मृळय (=सुखय) ।

त्वाम् अवस्युर् आ चके (=अवदन) ॥

▼ 📖 ... 📖

तत् त्वा यामि ब्रह्मणा वन्दमानस्

तद् आ शास्ते यजमानो हविर्भिः ।

अहेळमानो (=अकुध्यन्) वरुणेह बोध्य उरुशंस

मा न आयुः प्र मौषीः ॥

▼ 📖 ... 📖

यच् चिद्+धि ते विशो यथा (=विश इव),

प्र देव वरुण व्रतम् ।

मिनीमसि (=तर्कयामः) द्यवि-द्यवि (=दिने दिने) ।

▼ 📖 ... 📖

यत् किं चेदं वरुण दैव्ये (←देव+यञ्) जने (देवेषु),

ऽभिद्रोहं मनुष्याश् चरामसि ।

अचिन्ती यत् तव धर्मा युयोपिम (विनाशयामः),

मा नस् तस्माद् एनसो देव रीरिषः ॥

▼ 📖 ... 📖

(ऋत्विजः) कित्वासो यद् रिरिपुर (ललिपुः) न दीवि (देवकर्मणि),

यद् वा ऽद्या सत्यम् उत यन् न विद्म ।

सर्वा ता विष्य (=विनाशय) शिथिरेव (=शिथिला +इव)

देवाथा ते स्याम वरुण प्रियासः ॥

② सूर्यः

▼ 📖 ... 📖

आ सत्येन रजसा वर्तमानो

निवेशयन् अमृतं मर्त्यं च ।

हिरण्ययेन सविता रथेन+

+आऽऽदेवो याति भुवना विपश्यन् ॥

▼ 📖 ... 📖

उद् वयं तमसस् परि

ज्योतिष् पश्यन्त उत्तरम् ।

देवं देवत्रा सूर्यम्

अगन्म ज्योतिर् उत्तमम् ॥

▼ 📖 ... 📖

उदु त्यं जातवेदसं

देवं वहन्ति केतवः (→रश्मयः) ।

दृशे विश्वाय सूर्यम् ॥

▼ 📖 ... 📖

चित्रं देवानाम् उदगाद् अनीकं

चक्षुर् मित्रस्य वरुणस्याग्नेः ।

आ-प्रा (←पूरणे) द्यावा-पृथिवी अन्तरिक्षं

सूर्य आत्मा जगत्तस् तस्थुषश् च ॥

(सूर्यस) तच् चक्षुर् देव(नि) हितं पुरस्ताच् छुक्र(द्ध) म उच्चरत् -
 पश्येम शरदश् शतं
 जीवेम शरदश् शतं
 नन्दांम शरदश् शतं
 मोदांम शरदश् शतं
 भवांम शरदश् शतं
 शृणवांम शरदश् शतं
 प्रब्रवाम शरदश् शतम्
 अर्जीताः स्याम शरदश् शतं
 ज्योक्(=दीर्घकालं) च सूर्यन् दृशे ।

② गायत्री

⑥ विश्वास-प्रस्तुतिः

(आरण्यक-स्वर-विकारम् उपेक्षते विश्वासः।)

आयातु वरदा देवी
 अख्वरं ब्रह्मसंमितम् ।
 गायत्रीञ्छन्दसां
 मातेदं ब्रह्म जुषस्व नः ।

⑥ सर्वाप् टीकाः

▼ विश्वास-प्रस्तुतिः - यजुः

ओजोऽसि।
 सहोऽसि।
 बलमसि।
 भ्राजोऽसि।
 देवानान् धाम नामासि।
 विश्वम् असि विश्वायुस्,
 सर्वम् असि सर्वायुः।
 अभिभूर् [ओङ् गायत्रीम् आवाहयामि । (41)]

(आरण्यक-स्वर-विकारम् उपेक्षते विश्वासः।)

उत्तमे शिखरे देवी
 भूम्यां पर्वतमूर्धनि ।
 ब्राह्मणेभ्यो ह्यनुज्ञानङ्
 गच्छ देवि यथासुखम् । (45)

② सविता

⑥ शिरः

▼ विश्वास-प्रस्तुतिः

ओं भूः । ओं भुवः । ओ३ सुवः । ओं महः । ओञ् जनः
 । ओं तपः । ओ३ सत्यम् ।

तत् सवितुर् वरेण्य(णिय)म्
 भर्गो(=भर्जनम्) देवस्य धीमहि(←धा धारणे/ ध्यै ध्याने / धी आराधने) ।
 धियो यो नः प्रचोदयात् ॥
 (परो-रजसे ऽसावद् ओ३म् ॥)

⑥ पुच्छम्

▼ विश्वास-प्रस्तुतिः

ओम् आपो ज्योती रसो
 ऽमृतं ब्रह्म (=मन्त्राः)
 भूर् भुवस् सुवर् ओम् । (42)

② दिशः

नमः प्राच्यै दिशे
 याश्च देवता एतस्यां प्रतिवसन्त्येताभ्यश्च नमः
 एवं - दक्षिणायै प्रतीच्यै उदीच्यै ऊर्ध्वायै, नमोऽधरायै ...

② परिधानीयम्

(ॐ)
 नमो ब्रह्मणे(=वेदाय), नमो अस्त्वग्नये
 नमः पृथिव्यै, नम ओषधीभ्यः ।
 नमो वाचे, नमो वाचस्पतये,
 नमो विष्णवे बृहते करोमि ॥

(शतुरनुमो नद्यजादी ⇒ बृहन्महतोरुपसंख्यानम्। (वा०) इति बृहच्छ्रुब्दाद्
 अनुमोऽजादिर् विभक्तिर् असर्वनामस्थानम् उदात्ता भवति।)

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

② स्नानम् - ऋतं च सत्यं च

④ विश्वास-प्रस्तुतिः

ऋतं च सत्यं चाभीद्धात्
 तपसो ऽध्यजायत ।
 ततो राज्य अजायत
 ततः समुद्रो अर्णवः(←अर्णः = जलम्) ॥

④ विश्वास-प्रस्तुतिः

समुद्राद् अर्णवाद् (←अर्णः = जलम्) अधि
संवत्सरो अजायत ।
अहो-रात्राणि विदधुद्
विश्वस्य (नेत्राभ्यां) मिषतो (प्राणिजातस्य) वशी (प्रजापतिर्
demiurge) ॥

▼
④ विश्वास-प्रस्तुतिः

सूर्या-चन्द्रमसौ धाता
यथा-पूर्वम् अकल्पयत् ।
दिवं च पृथिवीं चान्तरिक्षम् अथो स्वः (=लोक-विशेषम्) ॥

1. A Titan, even as Savitr is also called Asura in the RV [↵](#)
2. Word analysis suggests that Viśvāmitra had a particular propensity for alliterative or polyptotic usages such as the āmreḍita. See: [A note on āmreḍita-s in the Rgveda and issues of word distribution](#) [↵](#)